

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հայոց լեզու և գրականություն
(առարկա)

Թեմա՝ Քննադատական մտածողության զարգացումը
որպես կրթության առաջնային նպատակ
Կազմեց՝ Անահիտ Ավանեսյան

Դպրոց՝ Հրանտ Ոսկանյանի անվան Կապանի թիվ 12
հիմնական դպրոց

Ղեկավար՝ Լուսինե Սողոմոնյան

«Կապանի N2 ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ
(վերապատրաստող կազմակերպության անվանումը)

Կապան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն	3
Գրական ակնարկ	6
Քննադատական մտածողության զարգացումը մայրենիի ուսուցման գործընթացում	— 8
Հետազոտական մաս	14
Եզրակացություն	15
Օգտագործված գրականության ցանկ	16
Հավելված 1	
Հավելված 2	

Ներածություն

Ինչպես ասել է Նելսոն Մանդելան՝ «Կրթությունը ամենահզոր զենքն է, որը դու կարող ես օգտագործել աշխարհը փոխելու համար»: «Աշակերտի գլուխը ոչ թե անոթ է, որը պետք է «լցնել» գիտելիքներով, այլ «ջահ», որը պետք է «վառել»: Որպես տարիների փորձառություն ունեցող ուսուցիչ այն խորին համոզմանն եմ, որ արդի պայմաններում կրթությունը հասարակական կյանքի անբաժան մասն է՝ նպատակաուղղված նույն հասարակության պահանջների բավարարմանը: Մանկավարժության մեջ կրթության նպատակը միշտ եղել է անփոփոխ՝ աճող սերունդը նախապատրաստել կյանքին և տվյալ ժամանակաշրջանի համար ձևավորել լիարժեք ու կտիվ անդամներ: Սակայն պայմանավորված նոր հասարակական պահանջների ձևավորմամբ, ժամանակ առ ժամանակ փոփոխվում են կրթության խնդիրները: Փորձը ցույց է տալիս, որ ուսուցման գործընթացը պետք է լինի այնպիսին, որ սովորողները դառնան վերջինիս ակտիվ մասնակիցներն ու հմուտ հետևորդները, որ պասիվ ունկնդրողից վերածվեն ակտիվ մասնակցի: Այդպիսով աշակերտները դառնում են անկաշկանդ ու ինքնուրույն, առաջանում է ուսման նկատմամբ մոտիվացիա, ինքնաբերաբար զարգանում է վերլուծական միտքը կամ, այսպես կոչված՝ քննադատական մտածողությունը: Սովորողների քննադատական մտածողության զարգացումը ժամանակակից մանկավարժության կողմից դիտարկվում է՝ որպես արդի հասարակական պահանջ և կրթության կարևոր խնդիր: Քննադատական մտածողությունը մարդկային մտածողության մեջ իրականության արտացոլման ու վերարտադրման և վերլուծման գործընթաց է, որն ապահովում է ճշմարտության իմացում, գիտելիքների ձեռքբերում, ցանկացած կատարած աշխատանքում ստեղծագործական մոտեցումն իրավիճակի ու դեպքերի բազմակողմանի վերլուծության կարողությունն ու հմտություն: Սկսած առաջին դասարանիս գրեթե միշտ բախվում ենք աշակերտների քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստող ուղիներ գտնելու խնդրին: Կան մի շարք գործիքակազմեր՝ մեթոդներ, որոնց միայն տեղին ու ճիշտ կիրառումը կհանգեցնի ցանկալի վերջնարդյունքի: Իսկ թե հատկապես որ գործիքը պետք է կիրառել քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստելու համար, կարող է ցույց տալ

համապատասխան հետազոտական աշխատանքը: Ելնելով ուսուցման մեթոդների ընդհանուր փաթեթից պետք է նշեմ, որ դասավանդման պասիվ մեթոդները, որոնք առավել հաճախ անվանում են ուսուցչակենտրոն, չեն լուծում այն խնդիրները, որոնք կարող են ի հայտ գալ քննադատական մտածողությունը զարգացնելիս: Ժամանակի դինամիկային զուգընթաց առավել նպատակային են համարում ուսուցման ակտիվ և ինտերակտիվ մեթոդները, որոնցից առաջինը ուսուցման ոչ դյուրին գործում ենթադրում է ուսուցիչ-աշակերտ փոխադարձ երկխոսություն, իսկ երկրորդը, բացի նշվածից, պարտադիր ապահովում է եռաստիճան կապ. ուսուցիչ-աշակերտ-աշակերտ, որն էլ հանգեցնում է խնդրի առավել ծավալուն քննարկմանը, լուծումների որոնմանը:

Նախագծված աշխատանքում իմ նպատակն է հետազոտությամբ պարզել.

- Որքանով է ուսուցման ժամանակակից ինտերակտիվ՝ <<Բանավեճ>> մեթոդը նպաստում աշակերտների քննադատական մտածողության զարգացմանը:

- Որքանով են աշակերտները ներգրավվում Բանավեճի մեթոդով կառուցված ինտերակտիվ դասապրոցեսին:

- Արդյո՞ք իատեսական է այդ մեթոդի կիրառումը որպես քննադատական մտածողության զարգացման գործիք:

ԻՍ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ԵՆ՝

- Ակտիվացնել դասավանդման ինտերակտիվ մեթոդերի կիրառումը դասապրոցեսում:
- Դիտարկել սովորողների քննադատական մտածողության դերն ու անհրաժեշտությունը տարրական դպրոցում:
- Ուսումնասիրել Բանավեճ մեթոդի մեթոդաբանական հիմքերը և հիմնավորել կիրառման հնարավորությունները կրտսեր դպրոցականների քննադատական մտածողության զարգացման գործում:
- Հիմնավորել բանավեճ մեթոդը որպես ինտերակտիվ մանկավարժական մեթոդ, որը նպաստում է կրտսեր դպրոցականների քննադատական մտածողության զարգացմանը:
- Հետազոտությամբ հաստատել, որ բանավեճ մեթոդը կրտսեր դպրոցականների քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստող ժամանակակից մանկավարժական տեխնոլոգիա է և սահմանել դրա կիրառության արդյունավետ մանկավարժական պայմանները:
 - Հետազոտության խնդիրները լուծելու նպատակով ուսումնասիրություններ կատարելու ընթացքում կիրառվել են հետևյալ գիտահետազոտական մեթոդները.
- վերլուծվել և ընդհանրացվել են մանկավարժական առաջավոր փորձի վերաբերյալ աշխատությունները
- իրականացվել են զրույցի, դիտման մեթոդները
- ուսումնասիրվել են սովորողների ինքնուրույն և ստեղծագործական աշխատանքները
- անցկացվել է մանկավարժական փորձի մեթոդը
- կիրառվել են հետազոտությունների արդյունքների վերլուծման մաթեմատիկական մեթոդները /արձանագրում, դիագրամի կազմում/:

Գրական ակնարկ

Հետազոտության իրականացման նպատակով ուսումնասիրել եմ տասնյակից ավել հեղինակների աշխատություններ: Մեր օրերում հաճախ է շեշտվում այն ընդհանուր մոտեցումը, որ կրթության նպատակը միայն գիտելիքի տրամադրումը չէ: Այսօր կրթական համակարգն ունի առավել բարդ առաքելություն, այն է ձևավորել սերունդ, որն ունի ինքնուրույնություն քննադատաբար մտածելու շուրջ:

Ըստ ամերիկացի մանկավարժ Դ. Հալպերնի քննադատական մտածողությունը զարգացնելու նպատակով կարևոր է զարգացնել սովորողի հետևյալ հատկանիշները՝

1. Պատրաստակամություն.
2. Ճկունություն.
3. Հաստատակամություն.
4. Գիտակցում.
5. Փոխզիջումային լուծումների որոնում.
6. Բանավիճելու ունակություն

Ձոն Բարելը կարևորում է քննադատաբար մտածող մարդու հետևյալ հատկանիշները. այսպիսի մարդը՝

- ♦ կարողանում է լուծել խնդիրները,
- ♦ համառություն է ցուցաբերում խնդիրների լուծման հարցում,
- ♦ վերահսկում է իրեն, իր իմպուլսիվությունը
- ♦ բաց է այլ գաղափարների համար
- ♦ կարողանում է լուծել խնդիրները՝ համագործակցել
- ♦ կարողանում է լսել զրուցակցին

- ♦ դրսևորում է ապրումակցում
- ♦ հանդուրժող է
- ♦ կարողանում է խնդիրները դիտարկել տարբեր տեսանկյուններից,
- ♦ կարողանում է զուգորդական կապեր հաստատել երևույթների միջև
- ♦ հանդուրժող է իր տեսակետից տարբերվող տեսակետների նկատմամբ
- ♦ կարող է դիտարկել խնդրի լուծման մի քանի հնարավորություններ
- ♦ հաճախ տալիս է հարցը՝ «Ի՞նչ կլինի, եթե . . . »
- ♦ կարողանում է կառուցել տրամաբանական եզրակացություններ
- ♦ մտածում է իր զգացմունքների մասին, գնահատում է դրանք

Քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստող գրեթե բոլոր հետազոտությունները հիմնվում են Բենջամին Բլումի՝ 1956թ. մշակված տաքսոնոմիայի վրա: Բլումի տաքսոնոմիայի ճանաչողական կամ, այսպես կոչված, իմացական խումբը բաղկացած է 6 մակարդակներից՝ գիտելիքի ձեռք բերում, ընկալում, կիրառում, վերլուծություն, սինթեզ և գնահատում:

1. Գիտելիքի ձեռք բերման մակարդակում սովորողը կարող է հիշել, տարբերակել ուսուցման ընթացքում ներկայացված յուրահատուկ տեղեկատվությունը: Այն կարող է դրսևորվել փաստերի, կանոնների, ձայնի և այլնի միջով:
2. Ընկալման մակարդակում սովորողը կարող է ցույց տալ, որ հասկացել է տեղեկությունը՝ վերափոխելով այն տարբեր ձևերի, կամ ճանաչել դրա վերափոխված տարբերակը: Այն կարող է իրականացվել սովորողի կողմից բառերով բացատրության, ամփոփման, օրինակներով կամ այլ ձևերով:
3. Կիրառման մակարդակում սովորողը կարող է տեղեկատվությունը կիրառել՝ օգտագործելով կոնկրետ գործողության մեջ: Այդ գործողությունները կարող են լինել հաշվելը, գրելը, կարդալը, սարքավորումներ օգտագործելը և այլն:

Դասավանդման ընթացքում կիրառելով քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստող մեթոդներ ու հնարներ՝ համոզվել ենք, որ մեր սաներն էլ կարող են սովորել քննադատաբար մտածել, լինել իրենց ուսումնառության ակտիվ դերակատարները, համագործակցել իրենց դասընկերների հետ:

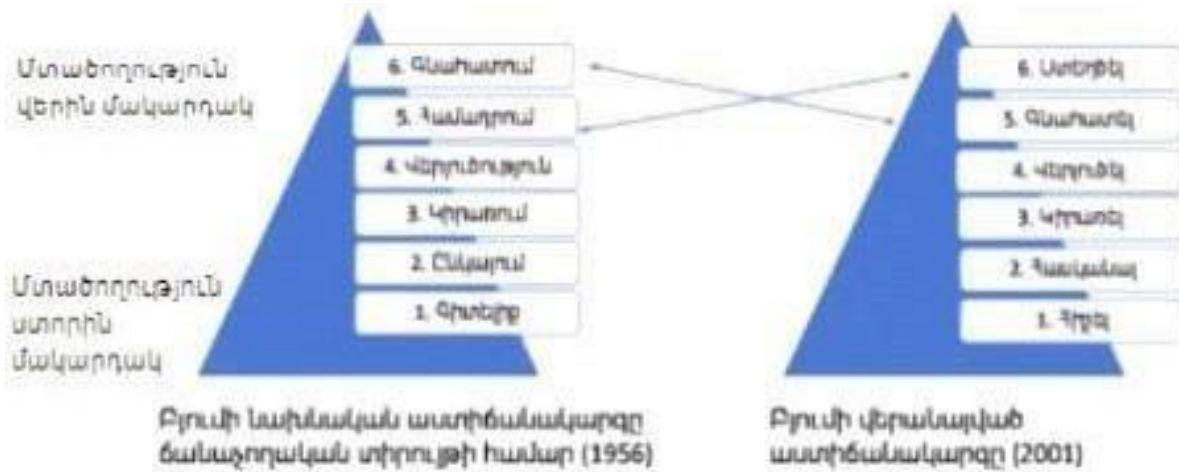
Ինչպե՞ս զարգացնել քննադատական մտածողությունը

Աշակերտները դառնում են ակտիվ սովորող, մտածող և ստեղծագործող անհատներ: Արդունավետ քննադատական մտածողություն դրսևորելու համար նրանք պետք է.

- Զարգացնեն իրենց ինքնավստահությունը և հասկանան, որ իրենց կարծիքներն ու մտքերն արժեքավոր են,
- Ակտիվորեն մասնակցեն ուսումնական գործընթացին,
- Հարգանքով լսեն բազմազան կարծիքներ,
- Պատրաստ լինեն և ձևակերպել, և հարկ եղած դեպքում նաև կասեցնել լսելիական դատողությունները:

Քննադատական մտածողությունը և Բլումի աստիճանակարգը

Յուրաքանչյուր առարկայի ծրագրով նախատեսված գիտելիքների ուսուցումը չի կարող երբեք իր մեջ ընդգրկել այն բոլոր գիտելիքներն ու հասկացությունները, որոնք երեխան պետք է ստանա այդ ուսումնական առարկայից: Ծրագրում տրվածը միայն այն հիմնականն է, որ անհրաժեշտ է տվյալ առարկայից ընդհանուր գաղափար տալու համար, իսկ մնացածը երեխաներն իրենք պետք է ինքնուրույն կերպով ստանան շրջապատից ու գրքերից:

Այսինքն, յուրաքանչյուր ուսուցչի գերխնդիրն է սովորել սովորեցնելը:

Ասվածի ապացույցն է գրական ունկնդրման դասաժամերի կազմակերպումը: Առաջին դասարանի երկրորդ կիսամյակում աշակերտներն աստիճանաբար սովորում են առանց ուրիշի օգնության կարդալ անձանոթ գիրքը, գտնել վերնագիրը, հեղինակի անունը, դիտել նկարազարդումները և դրանց հիման վրա որոշել գրքի թեման: Գրական ունկնդրման դասաժամը կազմակերպելիս պետք է նկատառել սովորողների պատրաստվածության մակարդակը, ծնողների սոցիալական վիճակը, դասարանի և դպրոցի գրադարանի ֆոնդը, երեխաների հետաքրքրությունների շրջանակը:

Այս ամենը հաշվի առնելով՝ ընթերցանության ստեղծագործությունների ընտրությունը պետք է կատարվի հետևյալ պայմանների առկայությամբ.

- Բնագիրը պետք է լինի ծավալով փոքր՝ պարզ, մատչելի, թեման հոգեհարազատ, գաղափարը՝ հասկանալի:
- Ինքնուրույն ընթերցանության համար ընտրված գրքերը գեղարվեստական ձևավորմամբ պետք է լինեն այնպիսին, որ երեխաները հետաքրքրվեն նկարագարողումներով, հրճվեն հերոսների նկարներով:

Ինքնուրույն ընթերցանություն կազմակերպելիս պետք է կրտսեր դպրոցականների մեջ սերմանել ընթերցասիրություն, զարգացնել գեղարվեստական ստեղծագործության գաղափարը հասկանալու, եզրահանգումներ, ընդհանրացումներ անելու կարողություններ: Նպաստել նրանց մեջ անձնային բարձր արժեք որակների զարգացմանը, գրագետ ընթերցողի, կարդալու պահանջմունք ունեցող քաղաքացու դաստիարակմանը:

Հաճախ ենք հանդիպում աշակերտների, որոնք նոր են կարդացել ու շատ քիչ բան են հասկացել: Վատ ընկալունակությունը բացատրվում է պարզ պատճառով, պարզապես ուշադիր չեն կարդում: Նրանք չգիտեն ինչպես կարդան, որ կենտրոնան անհիմնական մտքերի վրա: Ուսուցիչներս տիրապետելով քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստող մեթոդներին ու հնարներին՝ կարող ենք օգնել աշակերտներին՝ խորհել կարդացածի մասին:

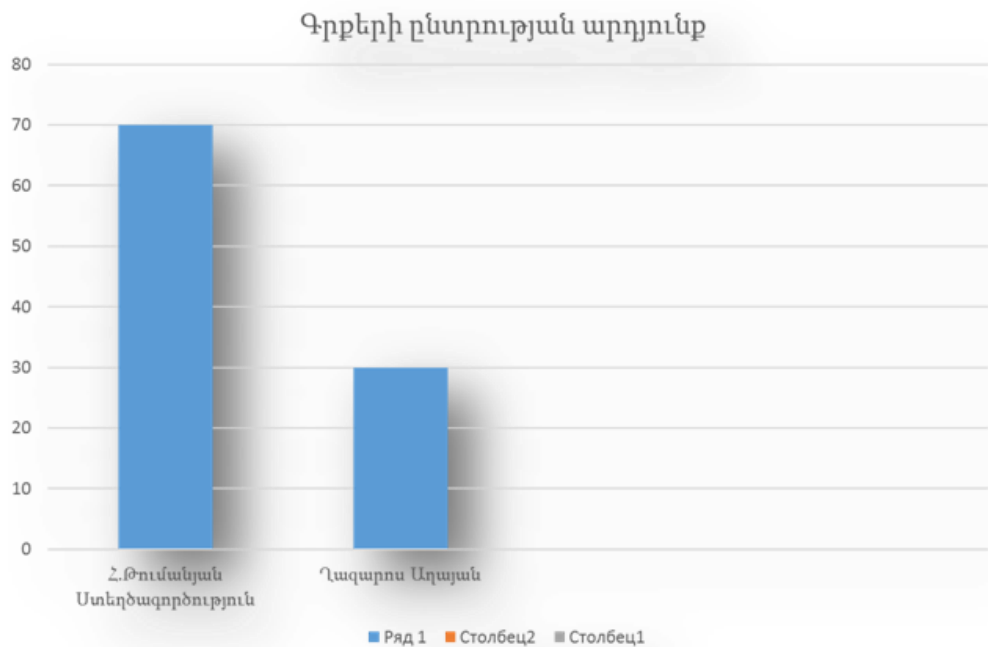
Դեռևս ամառային արձակուրդներին աշակերտներին առաջարկում ենք ընթերցել իրենց նախընտրած ստեղծագործությունները: Նախօրոք պայմանավորվում ենք ծնողների հետ, որնրանք իրենց երեխաներին օգնեն ընտրել այնպիսի մանկական գրականություն, որն աչքի ընկնի պարզությամբ, մատչելիությամբ, խոր գեղարվեստականությամբ և կերպարների ու նկարագրված դեպքերի վառ գունավորմամբ: Նման ստեղծագործությունները երեխաների մեջ անհրաժեշտ հույզեր ու ապրումներ կառաջացնեն:

Նրանք կզգան ու հոգեպես կվերապրեն այն ամենը, ինչ նկարագրված է գրքում: Երբ աշակերտներին թույլ է տրվում ընտրել ինչ կարդալ, նրանք սկսում են կարդացածի հանդեպ սեփականության զգացում ունենալ: Դա առաջին վճռորոշ այն քայլն է, որն ընթերցողին դարձնում է ներգրավված:

Սեպտեմբերին, ինքնուրույն ընթերցանությանը հատկացված դասաժամին յուրաքանչյուրը ներկայացնում է իր ընթերցած գիրքը գովազդի տեսքով՝ առանց բովանդակությունը պատմելու: Յուրաքանչյուր աշակերտ ձգտում է առավելագույնս ձևով ներկայացնել գովազդը, որպեսզի իր ընկերների ընտրությունը կանգ առնի իր նախընտրած գրքի վրա, և բոլորն ընթերցեն այն: Ապա ուղղում ենք հարցեր.

- Ինչու՞ ես ընտրել այդ գիրքը:
- Ինչպե՞ս է այն կարդացվում:
- Դու ծանո՞թ ես այդ հեղինակի որևէ այլ ստեղծագործության:
- Անձանոթ բառեր կայի՞ն:
- Ինչպե՞ս իմացար դրանց բացատրությունը:

Այնուհետև քվեարկում ենք և ըստ քվեարկության արդյունքների ընտրում որևէ մեկի ընթերցած գիրքը ու որոշում այն ընթերցել: Միասին սահմանում ենք այն ժամանակահատվածը, որն անհրաժեշտ է աշակերտներին գիրքն ընթերցելու համար: Հաշվի է առնվում տվյալ գիրքն ընթերցած աշակերտի կարծիքը: Նրանք պետք է իմանան ընթերցանությանը հատկացվող ժամանակը, որպեսզի կարողանան պլաններ կազմել: Ընթերցելուց հետո պետք է մասնակցեն քննարկմանը: Նման հանձնարարությունն օգնում է աշակերտներին ընթերցման ժամանակ ուշադրություն դարձնել այնպիսի մանրամասների վրա, որ նախկինում չէին նկատել:

Մինչ կարդալ սկսելը մտազրոհի միջոցով կազմում ենք բնագրի իմաստի կանխավարկածը: Եթե ընթերցողը նախօրոք գիտի, որ ինքը պատմվածք է կարդալու, ապա մինչ բուն ընթերցանությունն սկսելը փորձում է վերնագիրն ու նկարները օգտագործել որպես բանալի՝ պատմվածքի բովանդակությունը կռահելու համար:

Այս դեպքում նա կանգնած է լավ ընկալման շեմին:

Տրված ժամանակը լրանալուց հետո սկսվում է քննարկման դասաժամը: Աշակերտները բաժանվում են 3 խմբի: Նրանց ուղղվում են հարցեր, որոնց պատասխանները քննարկվելու են:

- Ի՞նչը ձեզ դուր եկավ այս գրքում:
- Ի՞նչը դուր չեկավ:
- Ինչպե՞ս էր գիրքն սկսվում:
- Ինչպե՞ս ավարտվեց:
- Արդյո՞ք ընդունելի ավարտ էր:
- Ի՞նչն էր կարևոր:
- Գիրքն ընթերցելուց հետո ի՞նչ մտքեր են ծագել ձեր գլխում:
- Ի՞նչն այլ կերպ կանեիք, եթե կերպարներից մեկը լինեիք:
- Ի՞նչ սովորեցիք հերոսներից:
- Ո՞ր կերպարն ամենաշատը ձեզ դուր եկավ:
- Ի՞նչ հասկացաք՝ կարդալով այս գիրքը:
- Կարո՞ղ եք այլ ավարտ հորինել:
- Ինչպիսի՞ն էր տրամադրությունը:
- Ի՞նչ կարևոր իրադրություն էք վերհիշել:
- Ո՞րն էր ձեր սիրելի հատվածը:
- Այս գիրքը ձեզ որևէ դեպք կամ որևէ բան հիշեցնո՞ւմ է:
- Ձեր կարծիքով ինչու է՞ հեղինակը գրել այս գիրքը:

Այնուհետև խմբերն իրենց ընտրությամբ թղթապանակ են պատրաստում տվյալ գրքի վերաբերյալ: Խմբի անդամների միջև կատարում ենք աշխատանքի բաժանում ընտրելով խորագրեր:

- ❖ Պատմվածքի քարտեզը
- ❖ Հեղինակի մասին
- ❖ Պատմվածքի մանրակերտը
- ❖ Մեր տպավորությունը
- ❖ Գլխավոր հերոսի բնութագիրը
- ❖ Նամակ հերոսին
- ❖ Հերոսի կողմից նամակ
- ❖ Պատմվածքի տարբեր հատվածների նկարագարումը

Խոսնակները ներկայացնում են իրենց խմբերի աշխատանքները: ղրանք փակցվում են միջանցքում, որպեսզի մյուս դասարանների աշակերտները հետաքրքրվեն այդ պատմվածքով և ցանկանան ընթերցել այն:

Երբ նույն պատմվածքն ընթերցում են բոլորը և քննարկում, ապա այդպիսի ընթերցանությունը կմիավորի երեխաներին և նրանց մեջ կզարգանա համագործակցային և հաղորդակցական հմտություններ:

Ինքնուրույն ընթերցանության նմանձևով կազմակերպումը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում, որպեսզի աշակերտների մեջ արթնանա ընթերցանության հանդեպ սեր, նրանք գնահատեն իրենց ընթերցածը, կարողանան ընթերցանության միջոցով ինքնուրույն ձեռք բերել գիտելիքներ և վերաիմաստավորել իրենց ընթերցածը:

Աշակերտներին ընթերցասեր դարձնելու համար անհրաժեշտ է լուրջ ակնկալիքներ ունենալ յուրաքանչյուրից: Նպաստել երեխաների քննադատական մտածողության զարգացմանը, նրա տարիքին համապատասխան նշանակում է ուրախ, հրապուրիչ դարձնել և հույզերով հագեցնել նրա մանկությունը:

Կատարել են հետևյալ դիտարկումը և եկել այն վերջնարդյունքին, որ երեխաները կարողացան կատարել ուսումնական որոնողական աշխատանք, դարձան հետազոտող, փնտրող և լուծումներ առաջարկող:

Կարողացան հայտնել սեփական կարծիքը, լսել ընկերոջը, հարգել ընկերոջ կարծիքը և յուրաքանչյուր հարցում լինել օբյեկտիվ, քննադատել բացասական կողմերը, ընդունել դրականը:

Այսպիսով՝ ծնողների հետը հարցման արդյունքում քննարկվեց հետևյալ հարցերը:

Հարց 1

Արդյոք երեխաները ինքնակամ ընթերցում են որևէ ստեղծագործություն:

Պատասխան.

34 ծնողներից 15-ը պատասխանեցին, որ երեխաները ինքնակամ են ընթերցում, 8-ը՝ պարտադրաբար, մյուսները՝ լրացուցիչ ոչինչ չեն ընթերցում:

100%

Ինքնակամ 50%, պարտադիր 27%, չ ընթերցող 23%

50%	
23%	27%

Հարց 2

Քննարկեցին նաև ,թե ինչ ժանրի ստեղծագործություններ են ընթերցում:Պատասխան.

Ծնողների մի մասը պատասխանեց, որ երեխաները նախընտրում են ընթերցել կարճ, մյուսները՝ նկարներով հագեցած հեքիաթներ:

50%	50%
-----	-----

կարճ

նկարներով հագեցած

Եզրակացություն

Այսպիսով, եկանք այն եզրակացության, որ քննադատական մտածողության համակարգը նպաստում է ոչ միայն ուսման արդյունավետության բարձրացմանը, այլև գիտելիքները դարձնում է կիրառելի և նպաստում ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերելու կարողությունների ձևավորմանն ու զարգացմանը:

Ակտիվ ուսումնառության շնորհիվ հնարավոր է դառնում ուսման համար նպաստավոր պայմաններ ստեղծել դասարանում: Մրա շնորհիվ աշակերտները

- ❖ Կկարողանան կատարել ուսումնական որոնողական աշխատանք:
- ❖ Կկարողանան գտնել իրենց ստացած գիտելիքների և իրենց անձնական կենսավորձի միջև եղած փոխադարձ կապը, և կիրառել գործնականում :
- ❖ Կդառնան հետազոտող, փնտրող և լուծումներ առաջադրող:
- ❖ Դասարանում գլխավոր դերակատարը կդառնա աշակերտը/ աշակերտակենտրոն ուսուցում/:
- ❖ Աշակերտները կկարողանան որոշել, թե զանազան տեղեկություններն ինչպես են առնչվում միմյանց հետ:
- ❖ Կկարողանան նոր տվյալներով, նոր գաղափարներով հարստացնել իրենց ունեցած գիտելիքների համակարգը:
- ❖ Կկարողանան քննադատաբար, ստեղծագործաբար և արդյունավետ կերպով իմաստավորել ցանկացած տեղեկություն:

Քննադատական մտածողության համակարգը ուսուցման և ուսումնառության երեք փուլերից բաղկացած մի մոդել է: Մոդելը նկարագրում է ճանաչողական մի գործընթաց, ուր աշակերտները պետք է ներգրավվեն մինչև

- նյութը սովորելը / խթանում /,
 - նյութը սովորելու ընթացքում / իմաստավորում /
 - նյութը սովորելուց հետո / կշռադատում / ԽԻԿ համակարգ:
- ԽԻԿ համակարգը որոշ չափով մեզ հիշեցնում է ծանոթ ավանդական դասի կառուցվածքը

- նախապատրաստական փուլ / խթանում /,
 - նոր դասի հաղորդման փուլ / իմաստավորում /
 - ամփոփման փուլ / կշռադատում /:
- Քննադատական մտածողությունը ինքնուղորդված, ինքնաձևավորվող, ինքնավերահսկվող ու ինքնաշտկող մտածողություն է: Հետևաբար, այն հանգեցնում է այլոց տեսակետի ըմբռնման և գնահատման, բարոյական ու բանական մտածողության, տեսակետի վերանայման՝ ավելի հիմնավորված տրամաբանության հանդիպելիս, արդյունավետ հաղորդակցվելու և խնդիրներ լուծելու կարողությունների գիտական հարցադրման և ինքնուղորդված հետազոտությամբ:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Ասատրյան Լ., Հակոբյան Գ., Մանկավարժական հետազոտությունների մեթոդաբանություն, Ե., 2011 թ., 178 էջ:
2. Խաչատրյան Ս. Գ. ,Ուսուցման ժամանակակից մեթոդների կիրառումը տարրական դասարաններում, Գ. 2006.
3. Քննադատական մտածողության տեսության զարգացումը կրտսեր դպրոցում, Ծրագրեր և նյութեր, Երևան-2002